

Ex Libris
S. MANUM

BLYTTIA

NORSK BOTANISK FORENING'S TIDSSKRIFT



BIND 2

HEFT 2

OSLO 1944

Innhold.

	Side
Jørstad, Ivar: Notes on Norwegian Fungi. 1—3.....	33
Vogt, Thoroif: Arenaria norvegica fra Røros og noen andre plantefunn	37
Reiersen, Johannes: Plantelister fra vann i Vesterålen	42
Småstykker	48
Grønningssæter, Børre I.: Om floraen på Pytteggja og i Hanadalen ..	48
Røskeland, Askell: Noen korgplanter fra Stord	49
Christophersen, Erling: Nye voksesteder for Epipogium aphyllum ..	50
Lid, Johannes: Fredrik Jebe (1876—1944)	51
Litteraturanmeldelser	53

Norsk Botanisk Forening.

Styre for 1944.

Konservator dr. ERLING CHRISTOPHERSEN, formann; konservator dr. O. A. HØEG, nestformann; universitetsstipendiat GEORG HYGEN, sekretær; gravør HALFDAN RUI, kasserer; cand. real. GUNNAR A. BERG; cand. real. MIA ØKLAND.

Foreningens formål er å fremme interessen for botanikk og øke det alminnelige kjennskap til plantene. Det holdes møter med foredrag i vinterhalvåret og ekskursjoner i sommerhalvåret. Nye medlemmer tegner seg hos formannen, adr. Botanisk Museum, Oslo, eller hos ett av de andre styremedlemmer. De som er bosatt i Trøndelag tegner seg hos konservator dr. O. A. Høeg, Videnskaps-selskapet, Trondheim. Medlemskontingennten er kr. 8.00 pr. år for ordinære medlemmer, kr. 2.50 for medlemmer som ikke får tids-skriften *Blyttia*.

Blyttia.

Redaktør: konservator dr. ERLING CHRISTOPHERSEN.

Redaksjonskomité: universitetsstipendiat GEORG HYGEN, stats-mykolog dr. IVAR JØRSTAD, bibliotekar PETER KLEPPA, konservator JOHANNES LID.

Redaksjonens adresse: Botanisk Museum, Oslo 45.

Ekspedisjon: A. W. Brøggers Boktrykkeri A/S, Oslo 10.

Blyttia utgis av Norsk Botanisk Forening og kommer i kvartals-hefter som sendes til alle ordinære medlemmer. Abonnementsprisen for ikke-medlemmer er kr. 10.00 pr. år fritt tilsendt innen landet.

Notes on Norwegian Fungi. 1—3.

By

IVAR JØRSTAD

1. New Finds of *Phlogiotis (Gyrocephalus) helvelloides*.

Two years ago the writer published (JØRSTAD 1942) on the occurrence of the tremellaceous fungus *Gyrocephalus helvelloides* (DC.) Keissl. in Norway, coincidently at some length discussing the complicated nomenclature problem with regard to the species. On p. 108 I wrote that "apparently this genus [i. e. *Gyrocephalus* of Persoon] has never been critically revised". However, later has come to my knowledge an article by QUÉLET (1892) dealing with just that genus. According to Quélet the type species of *Gyrocephalus* is *G. aginnensis* Pers., which he considers synonymous to *Helvella sinuosa* Brond, "qui paraît être une variété de *Gyromitra esculenta*". For the 3 remaining species of *Gyrocephalus* Quélet accounts as follows:

G. juratensis Pers.=*Tremella helvelloides* DC.; "est le *Guepinia rufa* (*Tremella*), Jacq."

G. carolinensis Pers.=*Tremella stipitata* Bosc.; "paraît être *Leotia atrovirens*, Pers."

G. cornutensis Pers.=*Phallus tremelloides* Vent.; "est une forme anomale de *Morilla villica*." [*Morilla*=*Morchella*.]

According to this *Gyrocephalus* is synonymous to *Gyromitra*, and cannot be used for the species under consideration, the correct name of which must be *Phlogiotis helvelloides* (DC. ex Fr.) Martin.

In my previous paper is recorded 6 Norwegian finds of the present fungus, made in the years 1937—1940 at the head of the Oslofjord (in Aker, Asker, and Jevnaker) and at Meldal in Sør-Trøndelag. Also later some finds have been made, viz. as follows:

Near Sjåstad in Lier (Buskerud), collected September 10, 1942 by Gjertrud Nubberud in the Hoffgaard-Børresen forest in spruce forest on calciferous underground. 3 specimens were remitted to the Botanical Museum in Oslo by Mr. Chr. Fr. Bøhme.

Bergsmarka in Asker (Akershus), collected medio September 1943 by a mushroom collector. 2 specimens were remitted by Mr. Bøhme.

Near Hamar in Vang (Hedmark), collected medio September 1943 by Mr. Kåre Prøven. 1 specimen was remitted by Mr. Kr. Horn.

Brekken near Svorkmo in Orkland (Sør-Trøndelag). Mr. Per Sandvik, Løkken Verk, has informed me, that he in the autumn of 1942 found several specimens at said locality, on moist ground near spruce and alder in a greenstone area. In the adjacent Meldal the fungus had earlier been found at 4 different localities, viz. Bustad, Urvassaga and Fagerlia, leg. P. Sandvik, and at Reisfjellet, leg. Mrs. Borchgrevink; at Fagerlia it was observed in two subsequent years.

All the above finds are from silurian areas, and here the species can hardly be considered very scarce.

2. *Lysurus australiensis* Found in Norway.

This exotic fungus, belonging to the gastromycetous family *Clathraceae*, appeared in May 1942 in a tomato house on the island Fogn in Finnøy (Rogaland). The owner, Mr. E. Vetrhus, Nord-Fogn, remitted a specimen to the Stavanger Museum, from where it was sent to the writer for identification. On inquiry Mr. Vetrhus informed me, in letter of August 3, 1942, that a somewhat larger specimen had been found later in the same greenhouse, but not taken care of, as also was the case with a specimen which had shown up in the tomato house on the neighbouring island Finnøy from where he had bought his tomato plants (owner T. Flesjå, Steinnesvåg).

The specimen investigated by me was a small one, having a length of about 5 centimetres; it arrived preserved in alcohol, but beforehand it had evidently been allowed to dry for some time, and altogether it was in none too good a state. The stipe was yellowish brown, and the receptacle furnished with 6 hollow, blackish arms incurved above (no doubt blackened owing to the drying out); the spores were very small, c. 3.5—1.5 μ . In all essential details this specimen corresponded to the descriptions and drawings at hand of *Lysurus australiensis* Cooke & Massee. — A very young specimen, a socalled "egg", accompanied the older one.

This appears to be the second find of the species in Scandinavia. In 1936 several specimens were discovered in a vegetable garden near Göteborg, Sweden, as published by SKOTTSBERG (1936), who exhaustively treated its morphology, taxonomy, and distribution. It has probably a wide occurrence in the southern hemisphere, but has now and then been found sporadically also in eastern North America and, from 1902, in Europa, viz. in Germany, England, France, and Holland, besides lately in Scandinavia as mentioned above.

The correct botanical name of the species is still uncertain. I have followed FISCHER (1933, pp. 91—92) in his latest treatment of the *Gastromycetes*, while Skottberg prefers the name *Anthurus australiensis* (Cooke & Massee) Fisch.

3. *Ascocorticium anomalam* Living on Another Fungus.

Some years ago when examining the material of *Odontia* preserved in the Botanical Museum in Oslo, I found a specimen which macroscopically in every respect resembled an *Odontia sudans* (Alb. & Schw.) Bres. of the comparatively small-papillate kind, but which by microscopical investigation proved to possess asci instead of basidia. The specimen, occurring on spruce wood (*Picea Abies*), had been collected about 100 years ago by Professor M. N. Blytt, no doubt in the vicinity of Oslo. I have now examined it more closely. The asci, measuring $12-18 \times 6-7 \mu$, are mostly developed on or near the papillae, although often not reaching the top of the latter, particularly not of the larger ones, which even may lack asci altogether. The asci contain 8 cylindrical or slightly curved spores measuring $4.5-6 \times 1-1.5 \mu$, corresponding to those of *Ascocorticium anomalam* (Ell. & Harkn.) Schroet., a fungus not earlier known from Norway. The non-asciferous papillae are quite of the characteristic kind found in *Odontia sudans*, and although basidia and basidiospores were not seen, the receptacle as a whole must be considered belonging to the latter species. The only possible interpretation seems to be, that the specimen consists of *Ascocorticium anomalam* living on *Odontia sudans*. The hyphae of the two species are probably intermixed, as the hyphal layer looks quite uniform. No diseased condition of the *Odontia* was observed.

The spores of *Ascocorticium anomalam* are usually described as ellipsoid, but by comparing the present specimen with No. 306 in Jaap, *Fungi selecti exsiccati* (from Schleswig-Holstein) and with No. 98 in *Reliquiae Farlowiana* (from Massachusetts), I find very little difference. In both specimens the spores are cylindrical or slightly curved, in the German one measuring $3.5-5 \times 1.5-2 \mu$, in the American $4.5-6 \times 1.5 \mu$.

So far I am aware *Ascocorticium anomalam* was formerly only known from pine bark. Its occurrence as a presumable parasite is interesting, particularly as the chief known difference between *Ascocorticium* and *Taphrina* is the saprophytic habit of the former and the parasitic of the latter. The opinions regarding the mutual relation between these two genera differ very considerably, however, the extremes being held by CLEMENTS & SHEAR (1931, p. 144), who place both with the family *Exoascaceae* of *Agyriales*, and GAUMANN (1926, p. 156 and 320), who places *Taphrina* with *Exoascales* (to *Hemiasci*) and *Ascocorticium* with the family *Rhizinaceae* of *Pezizales* (to *Euscomycetes*). For elucidation of this question cytological investigations particularly of *Ascocorticium* are necessary.

Literature Cited.

- Clements, F. E. & Shear, C. L. 1931. The Genera of Fungi. — New York.
(496 pp.)
- Fischer, E. 1933. Reihe Gastromycetes. — In: Engler & Prantl, Die natürlichen Pflanzenfamilien. Zweite Auflage. 7a. (122 pp.)
- Gäumann, E. 1926. Vergleichende Morphologie der Pilze. — Jena. (626 pp.)
- Jørstad, I. 1942. *Gyrocephalus helvelloides* in Norway. — Nytt Mag. f. Naturv., 83, pp. 104—111.
- Quélet, L. 1892. Description des Champignons nouveaux les plus remarquables représentés dans les aquarelles de Louis de Brondeau, avec des observations sur les genres *Gyrocephalus*, Pers., et *Ombrophila*, Fr. — Rev. Mycol., 14, pp. 64—67.
- Skottsberg, C. 1936. Anthurus australiensis, en för Norden ny Phalloidé. — Meddel. Göteborgs Bot. Trädg., 11, pp. 135—157.

NORSK RESYMÉ

Notiser om norske sopper.

1. *Nye funn av Phlogiotis helvelloides*. Denne eiendommelige tremellacé, som tidligere har vært benevnt *Gyrocephalus helvelloides*, ble i 1942 funnet i Lier og Orkland, og i 1943 i Asker og i Vang i Hedmark. I alt er soppen nå kjent fra 11 norske lokaliteter, vesentlig beliggende i silurstrøk, mens den ellers i Skandinavia så vidt vites bare er kjent fra Gotland.
2. *Lysurus australiensis* funnet i Norge. Denne gastromycet, som har sin hovedutbredelse på den sydlige halvkule, ble i mai 1942 funnet i et tomathus på øya Fogn i Finnøy. Dette er det annet skandinaviske funn av soppen (ble i 1936 påvist ved Göteborg).
3. *Ascocorticium anomalum* utviklet på en annen sopp. Blant gammelt materiale av den resupinate hydnacé *Odontia sudans* på granved, samlet av professor M. N. Blytt rimeligvis i omegnen av Oslo, fantes noen eksemplarer som tilsynelatende hadde ascii i stedet for basidier. Forklaringen viste seg å være, at hydnacéen var nøyne vokset sammen med *Ascocorticium anomalum*, hvis normale substrat er furubark, men som for øvrig ikke var kjent fra Norge. Denne tilsynelatende parasittære forekomst er interessant, da det vesentlige skille mellom slektene *Ascocorticium* og *Taphrina* synes å være at den første lever saprofytisk, den annen parasittisk, men ellers hersker det stor uenighet om deres innbyrdes slektskapsforhold.

Arenaria norvegica fra Røros og noen andre plantefunn.

Av

THOROLF VOGT

På geologiske ekskursjoner og reiser har jeg leilighetsvis samlet enkelte mindre vanlige eller sjeldne planter, som har falt i i min vei. Noen av de nyere funn skal meddeles nedenfor. Kon-servator JOHANNES LID har vært så elskverdig å revidere de viktigste innsamlinger (merket: rev. Lid).

Arenaria norvegica Gunn.

Sør-Trøndelag. Brekken: Mellom Fjelltjern og Rørangen, på serpentin 1937. Røros landsogn: Ved kromgrube nord for Rau-hammervoll, på serpentin 1942. Et eksemplar fra det første stedet ble sendt til professor ROLF NORDHAGEN, som har tatt lokaliteten opp i sin flora (1940). De to finnestedene ligger 10 km fra hin-anne. På det første vokste planten rikelig på en skråning med løst grus av devonisk serpentinkonglomerat. På det annet ble det bare funnet et lite eksemplar i en matte av *Silene acaulis*. Ny for Sør-Trøndelag. Nærmeste kjente voksesteder, etter NORDHAGEN (1935, p. 45), er Jämtland, Leka i Nord-Trøndelag, og Finse — Aurland i Sogn.

En kan ikke unngå å bli slått av hvilken rolle det geologiske underlag spiller når det gjelder voksesteder for denne interessante planten, noe som Nordhagen også har festet oppmerksomheten ved. *Arenaria norvegica* er i Norge en typisk kalkgrus-dolomittgrus- og serpentingrusplante, om den enn kan vokse på skiferbergarter. Selv har jeg samlet den på serpentin på Leka (i 1919), det eneste finnested i Nord-Trøndelag, og på kalkstein på Fjelldalsfjell i Tjeld-sund, Nordland (i 1912), men av lokalitetene hos Nordhagen kan en se hvor påfallende mange voksesteder må være fra kalkstein og serpentin. Den beslektede arten *Arenaria humifusa* Wg. er åpen-bart også en typisk karbonatgrus- og serpentingrusplante. Så utpreget som *A. norvegicas* tilknytning til serpentin etter min mening er, skulde jeg tro at en hadde chanser til å finne planten på serpentinfelter i fjelltraktene mellom Rørostraktene og Sogn, for her å nevne f. eks. Lesjehorungene. Det samme gjelder for serpen-tinfelter i Jämtland.

Andre karakterplanter for serpentin i Rørostraktene.

Asplenium viride Huds. er uhyre vanlig i bergsprekker i serpentin, mens den må være sjeldent utenfor denne bergart i disse trakter, jeg har bare sett den ett sted på glimmerskifer. RESVOLL-HOLMSEN (1920), som har botanisert i Rørostraktene utenfor serpentinfeltene, nevner ikke planten herfra. Jeg har notert og delvis samlet den på følgende steder ved Røros, alle i Sør-Trøndelag. Brekkjen: Feragsfeltet, på serpentin. Røros landsogn: Rauhammerfeltet, Klettan (sørøst for Pantslåttvoll), Litj-ostkletten, Ostkletten (begge vest for Pantslåttvoll), overalt på serpentin. Skårhamerdalen (ved Sundbakken), på glimmerskifer. Glåmos: På en serpentinblokk ved veien litt ovenfor Røldalen grube vest for Røsjøen. Blokken er noen meter i firkant og ligger over 15 km fra nærmeste serpentin i fast fjell og vel 10 km fra Skårhamerdalen. Det tyder på en veldig spredningsevne hos grønnburknen når den er kommet hit, til denne ene løse blokken. Så å si hver kvadratmeter av jordbunnen må jo ha tatt imot sporer; men i disse traktene vokser planten helt overveiende opp bare hvor underlaget er serpentin.

Viscaria alpina (L.) G. Don er også en utpreget serpentinplante i disse trakter, men kan dessuten betegnes som en kisplante, som vokser ved det utgående av kisforekomster (se VOGT 1942 a). Jeg har notert og delvis samlet den fra alle serpentinfelter ved Røros, hvor jeg har sett etter den: Røros landsogn: Rauhammeren, på serpentin, samt ved det utgående av den nærliggende Lossius kisforekomst utenfor serpentinen. Klettan, Litj-ostkletten (på tre nærliggende små serpentinfelter; av det ene stikker det bare opp noen få kvadratmeter berg, men på det vokste det en fjellnellik), Ostkletten, overalt på serpentin. Den eneste eldre angivelse av planten fra disse trakter er fra serpentinåsen Gråberget i Røros bysogn (LID og ZACHAU 1929, p. 86).¹

Cerastium alpinum L. var. *glabratum* Retz. synes å være vanlig på serpentin. Jeg har samlet den på Rauhammeren 1942 og Klettan 1942 i Røros landsogn på serpentin, men også ved Nyberget grube i Glåmos 1935, ved det utgående av en kisforekomst.

Påfallende er det at så mange caryophyllaceer synes å være så vanlige på serpentinfeltene: *Silene acaulis*, uhyre utbredt og med et eget karakteristisk utseende, *Cerastium alpinum* (hovedformen), *Minuartia biflora* og *Melandrium dioicum*. *Silene vulgaris* (? lite utviklet eks., antakelig f. *angustifolia* Koch) fantes også høgt til fjells på serpentin (Klettan). *Silene rupestris* vokste

¹ Finnestedet ved Nyberget grube, nevnt av meg (1942 a), bør helst ikke tas med, siden det dreide seg om et enkelt lite utviklet eksemplar som jeg lot stå igjen for å se det i blomst, men som forsvant siden (stedet ble beferdet etter opptakelsen av Kronprins Olavs grube).

på glimmerskifer straks under serpentingrensen (nord for Rauhammervøll). Ellers er følgende samlet på serpentin: *Saxifraga groenlandica* (Rauhammeren), *Primula scandinavica* (Rauhammeren, Klettan) og *Carex capillaris* (Rauhammeren); den første av dem har jeg ikke sett utenfor serpentin i Rørostraktene.

Planteveksten på serpentin og olivinstein byr i det hele interessante oppgaver, så vel floristiske som generelle, som de nyere arbeider av BJØRLYKKE (1938) og BENUM (1942) viser, se også en liten avhandling av nærværende forfatter (1942 a). Jeg vil håpe at de systematiske botaniske studier i denne retning blir fortsatt, og vil særskilt framheve at ikke minst det sentrale Syd-Norges serpentinfelter fortjener en nøyere undersøkelse. Ved Røros ligger alt vel til rette for botanikerne siden serpentinfeltene er geologisk kartlagt, delvis svært detaljert.

***Carex subspathacea* Wormsk.**

Strinda i Sør-Trøndelag: i fjæren nedenfor Devle—Leangen 1934 (rev. J. Lid). Etter eksemplarer jeg hadde samlet i Nordland og arktiske trakter (Spitsbergen og Grønland) mente jeg at dette var den ekte ishavssstarren *C. subspathacea*. I sin flora angir også M. N. BLYTT (1861, p. 220) å ha samlet *C. subspathacea* Wormsk. på en nærliggende lokalitet, Ladestranden ved Trondheim, for øvrig hans eneste angivelse av planten for Norge, men i nyere floraer (BLYTT-DAHL 1906 og NORDHAGEN 1940) angis arten bare for Nord-Norge, hvor den er vanlig i hvert fall mot nord. M. N. Blytts gamle angivelse måtte derfor synes usikker, og konservator Lid har vært så elskverdig å klare opp dette spørsmålet ved å gå gjennom materialet i Osloherbariet. Lid skriver:

Med omsyn til *Carex subspathacea*, så har sume vori mykje i tvil om kvar ein skulle trekkja grensa mellom *C. subspathacea* og *C. salina* var. *borealis*. Rektor Axel Arrhenius, som er ein stor *Carex*-kjennar, har for ca. 15 år sidan gjennomgått materialet i Botanisk Museum. Han ville gjerne ha former med noko flatare blad og med litt brodd på dekkskjelet over til var. *borealis*. Slike *subspathacea*-liknande former har vi også fra Mørekysten og heilt ned til Sognefjorden. Eg har no gjennomgått vårt materiale, og meiner at desse innsamlingane fra Trøndelag må forstås til *C. subspathacea*:

1. »*Carex subspathacea* Wormsk. F: D: T: 1830. Paa Stranden nedenfor Grilstad ved Trondhjem« med M. N. Blytts handskrift. På ein serskild lapp: »*Cx subspathacea?*« som er overstreka med blekk av M. N. Blytt og retta til »*salina — pumila mihi.*« »*C. subspathacea* A. A. 1928.« 11 eksemplar.

2. »*Carex subspathacea*. Paa Stranden nedenfor Grilstad. M. N. Blytt.« Eitt eksemplar som nok er fra same innsamling som ark 1.

3. »*Carex subspathacea*. b. ad sinum niderosiensem, ded. Blydt.« Ex herb. S. C. Sommerfelt. Eitt eksemplar. (På dette arket også eitt eksemplar: »a. Grønland, ded. Horneman.«) »*Carex salina* Wg.« med Ove Dahls hand. »*C. borealis* ad *subspathaceaem*« med Axel Arrhenius' hand. Dette eksemplar vil eg også halda for å vera fra same innsamling som ark 1.

4. »*Carex salina* Wg. f. Hlademoen ved Trondhjem 1877. Ove Dahl.« »*C. subspathacea* A. A.« To strå utan rot.

5. »C. subspathacea. Skjørn: Eid 2/7 1915. Ivar Jørstad.« 22 eksemplar.
 6. »Belan Throndhjemsfjorden 25. Juni 79.« »Carex salina v. subspathacea ?
 J. M. Norman« med Ove Dahls hand. »C. subsp. A. A.«

M. N. Blytts gamle lokalitet synes etter dette å være fjæren nedenfor Grilstad i Strinda, men arten er altså også funnet på Ladestranden (Lademoen) i Trondheim, ca. 4 km lenger mot vest. Den nye lokalitet ved Devle—Leangen ligger omtrent midt imellom. Disse tre lokaliteter danner artens hittil kjente sørgrense i Norge, ved $63^{\circ} 26'$. Som strandplante kan den vel spre seg så pas lett at den ikke egner seg som holdepunkt m. h. t. istidsrefugier.

Cerastium semidecandrum L.

Strinda i Sør-Trøndelag: Devle, på tørt strandberg, på grønstein 1934 (rev. J. Lid). Når en ser bort fra »eldre og yderst usikre angivelser« fra Meldalen og Orkedalen (A. BLYTT 1876, p. 1060), er denne arten bare angitt i Trøndelag fra Malvik og Frosta.

Arabis suecica Fr.

Denne nylig innførte planten er omtalt tidligere (VOGT 1942 b). Den lille planteklyngen ved Kongens grube i Glåmos så jeg igjen både i 1942 og 1943, men med stadig avtagende individantall, så det spørs om den greier seg. En ny lokalitet er: Foldal i Hedmark: Nordre Geitryggen grube, nær dagåpningen 1942. Tross ettersøkning fant jeg bare ett eksemplar. Gir også her inntrykk av å være nylig tilført, kanskje med hestefôr.

Braya linearis Rouy.

Tromsøysund i Troms: Gamnes dolomittbrudd sør for Brattfjell i Ulsfjorden, på dolomittgrus 1938. Ny for Ulsfjordtrakten (kf. NORDHAGEN 1935, p. 99).

Draba daurica DC.

Røros landsogn i Sør-Trøndelag: Nord for Rauhammervoll, på glimmerskifer like under kontakten mot serpentinen i Rauhammeren 1942 (rev. J. Lid). Ny for Rørostraktene (kf. EKMAN 1926, kart I, som *D. magellanica* subsp. *borea*).

Draba lactea Adams.

Fauske i Nordland: Nær Valdis grube øst for Ny-Sulitjelma, ca. 900 m o. h., på glimmerskifer 1941 (stengelen har litt hår, ellers typisk; rev. Lid). Angitt av EKMAN (1926, p. 51) i Nordland bare fra Solvågtind i Junkerdalen. Omkring $\frac{1}{2}$ —1 km østenfor finnestedet ved Sulitjelma var det overingeniør Fr. Carlson fant den svært sjeldne *Draba crassifolia* (Valdisbekkens dal ca. 950 m o. h., etter Carlsons beskrivelse til meg, på sneleie, 1934).

Myosotis stricta Link.

Strinda i Sør-Trøndelag: Øvre Berg, i bakken like ovenfor steinbruddet, på grønnstein 1934 (rev. J. Lid). Tas nærmest med fordi biskop Gunnerus samlet mange planter på denne lokaliteten, bl. a. *Draba verna*, som *M. stricta* vokser sammen med her (GUNNERUS 1766, No. 2). Dvergforglemmegeien er kjent tidligere fra Ladehammerhalvøya i Strinda og noen andre steder ved Trondheimsfjorden.

Sitert litteratur.

- Benum, P. 1942. *Asplenium adulterinum* Milde på Rauøya, Tjøtta i Nordland.
— Nytt Mag. f. Naturv., 83, pp. 63–66. Oslo.
- Bjørlykke, B. 1938. Vegetasjonen på olivinsten på Sunnmøre. — Nytt Mag. f. Naturv., 79, pp. 51–126. Oslo.
- Blytt, A. 1876. Norges flora. Tredie del. — Chra.
- Blytt, A. — Dahl, O. 1906. Haandbog i Norges flora. — Kra.
- Blytt, M. N. 1861. Norges flora. 1ste del. — Chra.
- Ekman, Elisabeth. 1926. Zur Kenntnis der nordischen Hochgebirgs-Drabae II.
— Kgl. Svenska Vet.-Akad. Handl., 3. Ser., Bd. 2, No. 7. Sth.
- Gunnerus, J. E. 1766. Flora norvegica. Pars prior. — Nidrosiae.
- Lid, J. och Zachau, A. R. 1929. Utbredningen av *Viscaria alpina* (L.) G. Don,
Alchemilla alpina L. och *Rhodiola rosea* L. i Skandinavien. — Meddel.
Göteborgs Botaniska Trädgård, 4, pp. 69–144. Göteborg.
- Nordhagen, R. 1935. Om *Arenaria humifusa* Wg. og dens betydning for utforskningen
av Skandinavias eldste floraelement. — Bergens Mus. Årbok,
1935, Naturv. Rekke, Nr. 1. Bergen.
— 1940. Norsk flora. — Oslo.
- Resvoll-Holmsen, Hanna. 1920. Om fjeldvegetationen i det østenfjeldske Norge. —
Arch. f. Math. og Naturv., 37, Kra.
- Vogt, T. 1942 a. Geokjemisk og geobotanisk malmleting II. *Viscaria alpina*
(L.) G. Don som »kisplante«. — Det Kgl. Norske Vid. Selsk. Forhandl.,
15, Nr. 2. Trondheim.
— 1942 b. *Arabis suecica* Fr. ved Røros, ny for Norge. — Nytt Mag. f.
Naturv., 83, pp. 75–76. Oslo.

Plantelister fra vatn i Vesterålen.

Av

JOHANNES REIERSEN

Sommeren 1941 drev lektor P. Benum og jeg undersøkelser av floraen i Vesterålen. Spesielt skulde jeg ta meg av vassplantene og det ble høve til å studere flora og vegetasjonsforhold i en rekke større og mindre vatn, i bekker og tjønner og i små dammer. Følgende meddelelse omfatter plantelister for enkelte lokaliteter og dernest omtale av et par alminnelige problemer.

Til reisen i Vesterålen har jeg fått bidrag av Fondet for Nord-Norges Universitet og av Rathkes Legat. Her vil jeg uttrykke min beste takk for denne støtte.

I alt har jeg plantelister fra 36 lokaliteter, hvorav 15 (nr. 1, 5, 6, 7, 16, 18, 22, 23, 25, 24, 27, 29, 30, 31, 33) kan regnes til vatn, 11 (nr. 2, 3, 12, 14, 17, 20, 24, 28, 34, 35, 36) til tjønner, 7 (nr. 4, 10, 11, 13, 15, 21, 32) må betegnes som dammer og 2 (nr. 8, 9) er bekker. En lokalitet, Skjørisen (nr. 19), som er et halvt innelukket vatn med brakkvatn, hører under betegnelsen poll. Vatn som Saltvatnet ved Straume (nr. 23) og Saltvatnet ved Jørgen-fjord (nr. 29) smaker helt ferskt, til tross for at springflo en sjeldent gang når opp i vatna. I det hele ligger lokalitetene meget lavt. Når unntas Kobbedalsvatnet, 116 m o. h., ligger alle lokalitetene under 40 m.

Ved hjelp av Mercks universalindikator med fargeskala ble pH målt i en rekke tilfelle, i alt 15 lokaliteter. Denne metode er temmelig unøyaktig, men relativt skulde verdiene kunne brukes.

Nedenfor er avmerket hvilke vatn som ble undersøkt med båt. Ikke alle vatn er undersøkt helt rundt og ingen på større dyp enn 2 m. Plantelistene må derfor ikke betraktes som fullstendige. Der hvor dette gjelder i høyre grad, er det avmerket ved listene.

I noen få tilfelle er bestemmelsen av arten usikker (merket med ?). Det kommer enten av at der bare ble funnet vanskelig bestembare planterester eller at planten bare ble iaktatt på avstand fra land. Characeene er ikke blitt artsbestemt. Nomenklaturen følger NORDHAGEN: Norsk flora 1940, undtagt for følgende arter: *Equisetum fluviatile* (*E. limosum*), *Sparganium angustifolium* (*S. affine*), *Juncus bulbosus* (*J. supinus*) og *Callitricha hermafroditica* (*C. autumnalis*).

Undersøkelsene omfatter de tre herreder på Andøya: Bjørn-skinn, Dverberg og Andenes, dessuten ett herred på Langøya: Bø.

Bjørnskinn.

1. Nedre Kobbedalsvatn. 116 m o. h. Mindre fullstendig undersøkt. *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes lacustris*, *Potamogeton gramineus*, *Carex rostrata*, *Ranunculus reptans*, *Myriophyllum alterniflorum*.

2. Kråkevatn. 15 m o. h. *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes echinospora*, *Sparganium hyperboreum*, *Carex lasiocarpa*, *C. rostrata*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Lysimachia thyrsiflora*.

Dverberg.

3. Tjønn ved Åelva. 10 m o. h. *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes echinospora*, *Carex lasiocarpa*, *C. rostrata*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Utricularia minor*.

4. Dam ved veien Åse—Å. 10 m o. h. *Carex rostrata*, *Sparganium minimum*, *Utricularia minor*.

5. Ånesvatn. 10 m o. h. pH 6,5—7. Mindre fullstendig undersøkt. *Nitella* sp., *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes lacustris*, *Sparganium angustifolium*, *S. hyperboreum*, *Potamogeton alpinus*, *P. gramineus*, *P. gramineus* × *perfoliatus*, *Carex aquatilis*, *C. rostrata*, *Ranunculus reptans*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*.

6. Sellevollvatn. 13 m o. h. pH 6,5—7. Undersøkt med båt. *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes echinospora*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton gramineus*, *P. perfoliatus*, *P. gramineus* × *perfoliatus*, *P. pusillus*, *Carex aquatilis*, *C. rostrata*, *Juncus bulbosus*, *Ranunculus reptans*, *Subularia aquatica*, *Callitricha verna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Lysimachia thyrsiflora*.

7. Skogvollvatn. 5 m o. h. Undersøkt med båt, men bare den nordøstlige del. *Chara* sp., *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes echinospora*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton filiformis*, *P. gramineus*, *P. gramineus* × *perfoliatus*, *P. natans*, *Phragmites communis*, *Carex aquatilis*, *C. rostrata*, *Scirpus uniglumis*, *Juncus bulbosus*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Lysimachia thyrsiflora*, *Utricularia vulgaris*. Skogvollvatn er den nordligste lokalitet for *Phragmites* i Nordland fylke.

8. Ramså ved Ramså. 5 m o. h. *Equisetum fluviatile*, *Sparganium minimum*, *Potamogeton alpinus*, *Hippuris vulgaris*.

9. Nordelva ved Ramså. 5 m o. h. *Chara* sp., *Equisetum fluviatile*, *Sparganium minimum*, *Potamogeton alpinus*, *P. filiformis*, *P. gramineus*, *Catabrosa aquatica*, *Carex rostrata*, *Hippuris vulgaris*, *Menyanthes trifoliata*.

10. Dam i flygesand ved Ramså. 8 m o. h. *Equisetum fluviatile*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton alpinus*, *P. filiformis*.

11. Bogtjønn ved Korsnes. 2 m o. h. *Chara* sp., *Isoëtes echinospora*, *Sparganium minimum*, *Potamogeton alpinus*, *P. gramineus*, *Ranunculus confervoides*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*.

12. Stor tjønn ved Kvalnes. 2 m o. h. *Equisetum fluviatile*, *Potamogeton filiformis*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Lysimachia thyrsiflora*.

13. Lita tjønn ved Kvalnes. 2 m o. h. Bare én art, *Hippuris vulgaris*. Til gjengjeld dekker denne hele overflaten av tjønna, ca. 200 m².

14. Andholtjønn ved Myre. 16 m o. h. Mindre fullstendig undersøkt. *Equisetum fluviatile*, *Sparganium angustifolium*, *S. hyperboreum*, *S. minimum*, *Potamogeton alpinus*, *P. natans*, *P. pusillus*, *Carex rostrata*, *Ranunculus confervoides*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Menyanthes trifoliata*, *Utricularia minor*.

Andenes.

15. Dam i flygesand, Bleik. 5 m o. h. pH 9. *Potamogeton filiformis*, eneste plante.

16. Holmevatn, Bleik. 20 m o. h. Mindre fullstendig undersøkt. *Sparganium hyperboreum*, *Potamogeton pusillus*, *Callitricha verna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*.

17. Tjønn ved Holmevatn. 20 m o. h. *Sparganium hyperboreum*, *Potamogeton alpinus*, *Catabrosa aquatica*, *Carex rostrata*, *Menyanthes trifoliata*.

18. Haugnesvatnan (to sammenhengende vann, som jeg her regner som ett). 5 m o. h. pH 7,5. *Chara* sp., *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes echinospora*, *Sparganium angustifolium*, *S. hyperboreum*, *Potamogeton alpinus*, *P. filiformis*, *P. natans*, *P. pusillus*, *Catabrosa aquatica*, *Carex rostrata*, *Ranunculus confervoides*, *R. reptans*, *Callitricha hermaphroditica*, *C. verna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Lysimachia thyrsiflora*, *Menyanthes trifoliata*.

Bø.

19. Skjørisen. Brakkvatn. 0 m o. h. Undersøkt med båt. *Potamogeton filiformis*, *Zostera marina*, *Scirpus uniglumis*. Grønne og brune havalger sås drive omkring.

20. Tjønn ved Øyjorda. 20 m o. h. pH 6,5. *Equisetum fluviatile*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton alpinus*, *P. natans*, *P. pusillus*, *Carex rostrata*, *Scirpus uniglumis*, *Callitricha*

verna, *Myriophyllum alterniflorum*, *Menyanthes trifoliata*, *Utricularia vulgaris*.

21. Tre smådammer mellom Saltvatnet og Førepollen. 2 m o. h. *Isoëtes echinospora*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton filiformis*, *Catabrosa aquatica*, *Scirpus uniglumis*, *Ranunculus reptans*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*.

22. Førevatn. Ca. 2 m o. h. pH 7—7,5. *Equisetum fluviatile*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton alpinus*, *P. natans* (ifølge NORMAN: Norges arktiske flora, I, p. 1130, 1894; ikke notert av meg), *Catabrosa aquatica*, *Scirpus aciculatus*(?), *S. uniglumis*, *Polygonum amphibium*, *Ranunculus confervoides*, *R. reptans*, *Subularia aquatica*, *Callitricha verna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Lysimachia thyrsiflora*, *Utricularia vulgaris*.

23. Saltvatn ved Straume. 2 m o. h. pH 6,5. Undersøkt med båt. *Nitella* sp., *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes lacustris*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton alpinus*, *P. praelongus*, *P. pusillus*, *Scirpus aciculatus*, *S. uniglumis*, *Juncus bulbosus*, *Ranunculus reptans*, *Subularia aquatica*, *Callitricha verna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Lysimachia thyrsiflora*, *Utricularia vulgaris*.

24. Tjønn ved Lynghaugen. 10 m o. h. Mindre fullstendig undersøkt. *Equisetum fluviatile*, *Sparganium angustifolium*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Menyanthes trifoliata*.

25. Kringelvatn. 7 m o. h. pH 6—6,5. Mindre fullstendig undersøkt. *Equisetum fluviatile*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton alpinus*, *P. natans*, *Scirpus uniglumis*, *Juncus bulbosus*, *Ranunculus reptans*, *Callitricha verna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Menyanthes trifoliata*.

26. Skålbrekkvatn. 15 m o. h. pH 6,5. Undersøkt med båt. *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes lacustris*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton alpinus*, *P. natans*, *P. pusillus*, *Scirpus aciculatus*, *Ranunculus reptans*, *Subularia aquatica*, *Callitricha verna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*.

27. Olsetvatn. 15 m o. h. pH 6—6,5. Mindre fullstendig undersøkt. *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes echinospora*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton alpinus*, *P. natans*, *Callitricha verna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Utricularia minor*.

28. Opsåtvatn. 36 m o. h. pH 6—6,5. *Equisetum fluviatile*, *Potamogeton alpinus*, *Carex lasiocarpa*, *C. rostrata*, *Nymphaea alba* var. *occidentalis*, *Nymphaea alba* × *N. alba* var. *occidentalis*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Menyanthes trifoliata*, *Utricularia minor*, *U. vulgaris*.

29. Saltvatn ved Jørgenfjord. 1 m o. h. pH 6—6,5. Mindre fullstendig undersøkt. *Isoëtes echinospora*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton gramineus*, *P. pusillus*, *Carex rostrata*, *Scirpus acicularis*, *S. uniglumis*, *Ranunculus reptans*, *Subularia aquatica*, *Callitricha verna*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Lysimachia thyrsiflora*.

30. Jørlandsvatn. 13 m o. h. Mindre fullstendig undersøkt. *Equisetum fluviatile*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton natans*, *Carex rostrata*, *Myriophyllum alterniflorum*.

31. Ringstadvatn ved Pollen. 10 m o. h. Mindre fullstendig undersøkt. *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes echinospora*, *Sparganium angustifolium*, *Carex rostrata*, *Ranunculus reptans*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Menyanthes trifoliata*.

32. Dam ved utløpet av Pollelva. 2 m o. h. *Sparganium angustifolium*, *Callitricha verna*, *Hippuris vulgaris*.

33. Høgåsvatn. 10 m o. h. Mindre fullstendig undersøkt. *Equisetum fluviatile*, *Sparganium angustifolium*, *Potamogeton alpinus*, *Carex rostrata*, *Subularia aquatica*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Hippuris vulgaris*, *Menyanthes trifoliata*.

34. To vestlige Lomtjønner, Uvåg. 10 m o. h. pH 6. *Equisetum fluviatile*, *Carex lasiocarpa*, *C. rostrata*, *Nymphaea alba* var. *occidentalis*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Menyanthes trifoliata*, *Utricularia minor*, *U. vulgaris*.

35. Sydlige Lomtjønner, Uvåg. 10 m o. h. pH 6—6,5. *Equisetum fluviatile*, *Isoëtes lacustris*, *Potamogeton alpinus*, *P. pusillus*, *Carex rostrata*, *Juncus supinus*, *Nymphaea alba* var. *occidentalis*, *Subularia aquatica*, *Myriophyllum alterniflorum*, *Menyanthes trifoliata*, *Utricularia minor*(?).

36. Tjønn mellom Langmovatn og Storskogåsvatn. 30 m o. h. Mindre fullstendig undersøkt; hengemyr rundt tjønna. *Equisetum fluviatile*, *Potamogeton natans*, *Carex rostrata*, *Nymphaea alba* var. *occidentalis*, *Menyanthes trifoliata*.

Typer av vatn.

En alminnelig rangering av lokalitetene i bestemte grupper vil jeg foreløbig ikke innlate meg på. Dertil er materialet altfor lite. Forhåpentlig vil der senere bli anledning til å undersøke flere vatn i Vesterålen, og dette i sammenheng med vegetasjonsbeskrivelse vil da danne et solidere grunnlag for en slik inndeling.

Allikevel kan man av de foreliggende plantelister danne seg et billede av hvilke typer man støter på i Vesterålen. Av disse skal her bare fremheves to typer som i høg grad karakteriseres av artene i dem.

1. Dammer og bekker i flygesand. På Andøya er der flygesand flere steder, og dette setter sitt preg på floraen i dammer

og bekker i dette terrenget. Lokalitetene nr. 8, 9, 10 og 15 hører til denne type. I dammen ved Bleik (nr. 15), langt fra sjøen mellom sandhauger, var det en eneste vannplante, *Potamogeton filiformis*. Bunnen var kvitaktig og pH viste sterkt alkalisk reaksjon, selv om den funne verdi må ansees for å være lite pålitelig. Vannet smakte helt ferskt. Også lokalitetene 9, 10 og 15 er sikkert alkaliske, skjønt pH ikke ble målt. Kalkutfelling på bladene tyder på høgt kalkinnhold i alle lokaliteter. De planter vi særlig legger merke til i denne type er *Potamogeton filiformis* og *P. alpinus*. Den første er vanlig i kalkrike vann i Sverige (se SAMUELSSON: Untersuchungen über die höhere Wasserflora von Dalarne. Svenska Växtsoc. Sällsk. Handl., IX, p. 12, 1925).

2. Myrtjønner. Disse fant jeg utelukkende i Bø, men Andholtjønna i Dverberg (nr. 14) nærmer seg typen. Følgende tjønner hører hit: nr. 20, 28, 34, 36 og 37. Nr. 36 er en litt avvikende type, idet der opptrer isoëtider. Alle lokalitetene har surt vann, pH fra 6 til 6,5, og de karakteristiske arter i floraen er *Nymphaea*, *Utricularia*-artene og helofyttene. Denne myrtjønntypen er ofte beskrevet og har en vidstrakt forekomst.

Relikter av havstrand-flora ved ferskvatn.

Ved Førevatn i Bø (nr. 22) opptrådte enkelte planter på stranden som ellers hører hjemme på havstrender. Dette gjelder først og fremst *Puccinellia retroflexa*, *Sonchus arvensis* og *Scirpus uniglumis*, men også *Potentilla anserina* kunde tenkes å høre hit. I hvert fall for de tre første arters vedkommende er dette ganske sikkert rester av en strandflora dengang sjøen gikk opp i Førevatn. Vatnet ligger nå ca. 2 m o. h., og spring-flo når nesten opp. *Scirpus uniglumis* fins også ved en hel del andre lavliggende vann og dammer, hvorav det høgste (Øyjord-tjønna, nr. 20) ligger ca. 20 m o. h. (kfr. nr. 7, 19, 20, 21, 23, 25, 29).

Småstykker.

Om floraen på Pytteggja og i Hanadalen.

Hanadalen ligg opp i høgfjellet i sørvesthyrna av Grytten herad i Møre og Romsdal. Øvst deler dalen seg i Nordre Hanadalen og Søre Hanadalen, og mellom dei ligg Pytteggja, som når opp til 1983 m. Sumaren 1943 gjorde eg ein tur i desse fjella, og den 11. september var eg oppe på toppen av Pytteggja.

Austom Pytteggja, der dalane møtest, ligg ei svær botnmorene. På denne morena er det litt småkratt av *Betula nana*. Elles er det vide matter av *Arctostaphylos alpina* og *A. Uva-ursi* og ikkje lite *Cassiope hypnoides*, *Loiseleuria procumbens*, *Phyllodoce coerulea*, *Vaccinium Myrtillus* og *Empetrum*. Men enno meir enn av desse plantane er det av lav, det er den som dominerer på morena. Mest er det av *Stereocaulon paschale*, som veks i breie blågrå stripa. Så er det store gulgrøne flekker med *Cetraria nivalis*, noko blanda med *C. cucullata*. Det er også store matter med *Alectoria ochroleuca*.

Vest for denne morena veks *Pedicularis Oederi* fleire stader, såleis under foten av Pytteggja, ved 1350 m, og i bakkane under Hellhø ved 1400 m.

Eit stykke opp i Høgtunga, nord for det austre vatnet i Nordre Hanadalen, om lag 1400 m o. h., er det ein sørwend bakke med frodig vegetasjon: *Anthoxanthum odoratum* (sparsomt), *Deschampsia flexuosa* (nokså rikeleg), *Salix hastata*, *S. herbacea*, *Rumex Acetosa* (rikeleg), *Sedum roseum* (stor og frodig), *Geranium silvaticum* (rikeleg og frodig), *Chamaenerium angustifolium* (i mengde), *Gnaphalium norvegicum* og *Solidago Virgaurea* (nokså rikeleg).

Tuppen av Pytteggja er ei flat og jamn steinurd av lys gneis med brungrå sand innimellom. Dei lyse steinane er mørkflekket av *Parmelia stygia* og *Gyrophora rigida*. På sanden mellom steinane veks *Cetraria nivalis* og litt *C. cucullata*. Her veks også *Stereocaulon paschale*, *Solorina crocea* og *Rhacomitrium lanuginosum*. Oppå sjølve toppen fann eg berre to karplantar, *Poa flexuosa*, som det var nokre tuver av, og *Ranunculus glacialis* som det var litt meir av, serleg på austkanten.

Den 12. september var eg på toppen av Karitind, 1970 m, men her fann eg ingen karplantar. Um lag 50–60 m nedanfor stod ein einsleg plante av *Ranunculus glacialis*.

Børre I. Grønningsæter.

Noen korgplanter fra Stord.

Disse planter er samlet i den tid jeg var overlærer på Stord Offentlige Lærerskole (1921—1934) og er enten nye for Stord herred eller tidligere kjente, men sjeldne arter som jeg har funnet på nye voksesteder.

Achillea Ptarmica L. — Leirvik 1924. Rommetveit ved stranden 1925. Lærerskolen 1928 og 1929.

Anthemis arvensis L. — Tyse i kunsteng 1933. Borgtveit ved hønsegård 1933. Valvatna som ugras i åker 1933.

Anthemis Cotula L. — Ved hønsegårder: Hystad 1924, Borgtveit 1929, Rommetveit 1930, Digernes som ugras i kjøkkenhage 1929. Sævar-hagen på gårds plass 1930. Tyse ved en husvegg 1932.

Arctium minus Bernh. — Helst som ugras nær hus. Agderstein 1924—34. Leirvik 1924. Stord nye kirkegård 1926. Almås 1933. Rommetveit 1930.

Arctium vulgare (Hill) Evans. — I frodige løvskoglier. Digernes 1929. Huglahamaren 1930. Hystad i uren under Vardehaug 1930.

Chrysanthemum Parthenium (L.) Bernh. — Leirvik ved dampskipsbryggen og utenfor et par hager 1924. Kyvik på en veikant 1934.

Cirsium arvense (L.) Scop. — Hystad ved en hønsegård 1926.

Crepis capillaris (L.) Wallr. — På en nysådd grasplen ved lærerskolen 1924; forsvunnet i 1926.

Gnaphalium supinum L. — Mehammersåta 1923. Stovegolvfjellet 1926 (også samlet her av Jens Holmboe 1922). Klovskardfjell (Fitjar herred) 1934.

Matricaria inodora L. subsp. *maritima* L. — Gullberget ved grubene. Mellom Sagvåg og Klubben i bergsprekker på stranden.

Matricaria matricarioides (Bong.) Porter. — Brer seg stadig videre på Stord.

Onopordum Acanthium L. — Hystad ved hønsegård, ett eksemplar 1926.

Petasites hybridus (L.) G. M. S. — I lærerskolens hage som ugras siden 1882. Tyse prestegård, som ugras i hagen.

Saussurea alpina (L.) DC. — Klovskardfjell (Fitjar herred) på snaufjellet 1924. (Jeg har også funnet den på østsentråningen av Siggen på Bømlo 1933. Einar Loftås viste meg i 1929 planten på Loftås i Haus ca. 50 m o. h.).

Senecio silvaticus L. — Rommetveit på veikant. Vikanes i stranden 1932. Peterteigene i stor mengde i og omkring tunet.

Tussilago Farfara L. — Hist og her, sannsynligvis innført i senere tid. Hystad i kunsteng 1928. Rommetveit i kunsteng 1928 og 1929. Dybvik i natureng 1929. Furuly Helseheim på avfallshaug 1933.

Askell Røskeland.

Nye voksesteder for *Epipogium aphyllum*.

Siden HOLMBOE i Nytt Mag. f. Naturv., 78, pp. 19—26, 1937, ga en oversikt over utbredelsen av *Epipogium aphyllum* i Norge er fire nye funn av denne meget sjeldne orkidé kommet inn til Universitetets Botaniske Museum. Det siste av disse funn ble gjort 18. juli 1943 av Knut Aaneland i en ospeskog i Vika, like nord for tettbebyggelsen Byglandsfjord i Bygland herred, Aust-Agder. Dette funn er særlig oppsiktsvekkende da lokaliteten ligger langt utenfor artens hittil kjente utbredelsesområde i Norge, som jo er østlig og nordlig. Imidlertid foreligger to usikre angivelser fra Skåtøy herred i Telemark og fra Øyestad i Aust-Agder (se HOLMBOE 1937, p. 22) som jo nå får fornøyet aktualitet etter funnet ved Byglandsfjord.

Av de tre andre funn er to gjort i Hedmark og ett i Opland og føyer seg naturlig inn i det bilde som vi allerede har av artens utbredelse. Men da vi jo fra før bare kjenner 9 sikre voksesteder i vårt land, har hvert nytt funn interesse. Den 10. august 1934 fant lærer Bjarne Enger *Epipogium* ved Store Odnes i Fluberg herred, Opland, ca. 175 m o. h. Vokstedet beskrives slik: »Vokstedet var meget mørkt. Der stod fullt av graner og kratt rundt omkring, og jeg tror neppe en solstråle kunde nå ned til disse plantene. Det var vått og sumpig der plantene stod, og jordbunnen mest sand. Alt i alt var det 6 eksemplarer.«

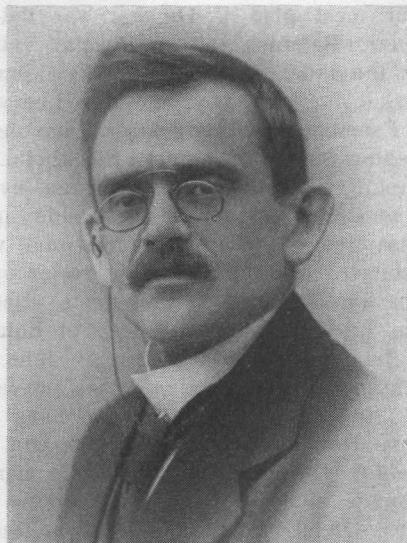
Det tredje funn ble gjort i august 1937 av skogassistent (den gang skogskolelev) Johannes J. Håkenåsen i tett granskog på moréne nederst i Atnedalen, på Atnas østside ca. 5 km fra Atneosen, Stor-Elvdal herred i Hedmark. Det pressede eksemplar ble oversendt til Botanisk Museum av forstkandidat Hans H. H. Heiberg, som fant det ved gjennomgåelsen av Håkenåsens herbarium.

Det fjerde funn er også fra Hedmark og ble gjort 8. august 1939 av Arne O. F. og Hans Eivind Garborg i en sidlendt skogli med myrmose, furu og bjørk rett ned (SSO) for Kolbotn, nær Savalen i Tynset herred. Eksemplaret ble sendt inn til Botanisk Museum av bibliotekar Peter Kleppa.

Etter disse funn kjenner man nå 13 sikre voksesteder for *Epipogium aphyllum* i Norge. De ligger i følgende fylker og herreder: Akershus: Aker. Hedmark: Elverum, Trysil, Stor-Elvdal, Tynset. Opland: Fluberg, Sel. Aust-Agder: Bygland. Sør-Trøndelag: Røros landsogn. Nord-Trøndelag: Kvam. Nordland: Saltdal. Troms: Øverbygd. Finnmark: Talvik.

Det er verd å merke seg at av disse 13 funn er de 12 gjort av amatørbotanikere. Så vidt man vet har bare én fagbotaniker, nemlig Ove Dahl, sett og samlet viltvoksende huldreblom i Norge (eksemplaret fra Talvik). Dette er et slående eksempel på hvilken betydning amatørerne har for kjennskapet til plantenes utbredelse i landet.

Erling Christophersen.



Fredrik Jebe.

(1876—1944)

AV

JOHANNES LID

Rosene har frå utgamil tid stått framme i forgrunnen hos botanikarane, og ikkje mindre hos diktarane og hos folket elles. I ymse andre land har mange fram igjennom tidene arbeidt med rosene, hos oss har vi, etter at skulestyrar Carl Traaen fall frå, hatt berre ein *Rosa*-granskare, det var lagdomar Fredrik Jebe. Han døydde 29. mai 1944, og vi må kanskje dermed for ei tid framover setja strek for den detaljerte *Rosa*-granskinga her i landet.

JOHAN FREDRIK JEBE var fødd i Trondheim 21. april 1876. I skuleåra var han mykje interessert i botanikk, og hadde stor hug til å verta botanikar. Men etter farens sitt ynske kom han til å studera jus og vart cand. jur. i 1899. Etter eit ophald i utlandet, i Danmark og Tyskland, vart han i 1902 fullmektig hos borgarmeisteren og skifteforvaltaren i Drammen. I 1907 vart han tilsett som sekretær i Handelsdepartementet, i 1916 byråsjef i Sosialdepartementet, frå 1922 domar i Oslo byrett og frå 1930 domar i Oslo overrett. Frå 1936 var han lagdomar i Oslo lagmannsrett, og frå same år dessutan ekstraordinær domar i Høgsterett. Jebe gjekk sterkt inn for sitt domaryrke, og var ein vel vyrd jurist.

Si fritid nytta Jebe til beste for botanikken, det fag som han inst inne alltid var mest glad i. Og her var det rosene som var hans kjæraste plantar. Botanisk sett er *Rosa* ei vanskeleg slekt som ikkje så lett høver inn i det vanlege botaniske skjemaet, og som difor valdar serlege vanskar for ein nybyrjar. Men her var Jebe så heldig at han tidleg kom i samband med og søkte råd hos den kjende svenske *Rosa*-granskaren lektor Sigfrid Almquist i Stockholm. Almquist hadde arbeidt ut eit serskilt system for grupperinga av artene i slekta *Rosa*, eit system som Carl Traaen sidan hadde arbeidt etter her i landet. No tok også Jebe opp arbeidet med dei ville rosene våre etter det same systemet. Han gjorde lange reiser og samla inn store mengder *Rosa* som han granska og namnfeste. Det store materialet av *Rosa* som fram igjennom åra kom inn til Botanisk Museum på Tøyen, vart også gjennomgått og namnfest av Jebe. Han gav ut eit større ekssikkatverk med norske roser, »*Rosae norvegicae exsiccatae*«, 3 samlingar i 1915, 1917 og 1920. I 1926 kom hans utførlege spesialverk, »*Norske Rosa-arter*«, prenta i Nyt Magazin for Naturvidenskaberne, 64, pp. 1–108. Det inneholdt 108 arter og mange underarter og former. Han førebudde sidan ei ny utgåve, og var i 1943 komen til 182 arter *Rosa* her i landet. Utanom rosene var Jebe mykje interessert i *Hieracium*, ei slekt som byr på kanskje endå større variasjonar enn rosene. Også av denne slekt hadde han eit stort materiale. Sine store botaniske samlingar, om lag 14 000 herbarieark, har Jebe testamentert til Universitetets Botaniske Museum.

Etter Jebe er oppkalla *Rosa Jebei* Almquist og *Hieracium Jebei* Omang.

Då Jebe var 40-års student i 1934, skreiv han i studentboka: »Jeg befinner mig meget vel ved å ha forlatt det ensformige og ensidige departementsliv og være kommet over i dommerstilling. En dommers arbeide er langt mer allsidig og utviklende, men også i ulike grad mer anstrengende og krevende. — Foruten å være en interessert jurist er jeg en ivrig botaniker. De ville roser er min spesialitet. Vi har over 100 viltvoksende, vel begrensede Rosa-arter hertilands. — Jeg utgav i 1918 Kommentar til Lov om arbeiderbeskyttelse i industrielle virksomheter. — Min livserfaring? Ens interesser og arbeide er næst helsen det beste vi mennesker eier. Det er en gammel sannhet, som ikke kan erkjennes for ofte.«

Lagdomar Jebe var ein stillfarande mann, traust og trufast mot sine vene, alltid hjelsam og villig til å gje rettleiing og til å lata andre nyta godt av dei resultat han var komen til. Han vil lenge minnast for den innsats han gjorde i norsk botanisk vitskap.

Litteraturanmeldelser.

ROLF NORDHAGEN: Sikilsdalen og Norges fjellbeiter. En plantesosiologisk monografi. XVI + 607 sider, 210 figurer, 4°. Bergens Museums Skrifter Nr. 22, Bergen 1943.

Dette *magnum opus* er, etter hva forfatteren selv opplyser i forordet, resultatene av 20 års studier over Norges fjellvegetasjon fra Hardangervidda i sør til Finnmark i nord. Den største del av materialet er imidlertid hentet i Sikilsdalen, hvor forfatteren begynte sine studier etter oppdrag fra Selskabet for Norges Vel. Det er fjellvegetasjonen i de relativt kalkfattige og helt kalkfattige strøk som beskrives, de rikere samfunn lover forfatteren å skildre i en fremtidig avhandling.

Beskrivelsen og diskusjonen av de forskjellige samfunn innledes med en oversikt over plantesosiologiske begreper og metoder, en utmerket veiledning for alle som ønsker å sette seg inn i plantesosiologi.

Man må beundre den veldige arbeidskraft som dette arbeid representerer. Man finner ikke bare et omfattende bearbeidet materiale, men hvor man blader i verket finner man inspirerende diskusjoner og nye tanker. Og på tross av sin tyngde er avhandlingen, som alt hva forfatteren skriver, lettlest og klar. At den er skrevet på norsk er et overmåte prisverdig og kjærkomment tiltak. Mange glimrende fotografier ledsager teksten, det er bare synd at krisepapiret ikke lar dem vederfares full rettferdighet. Frøken Bødtkers fine tegninger kommer derimot bedre fra det.

Erling Christophersen.

ROLF NORDHAGEN: Norsk flora. Illustraionsbind. Tegninger av MIRANDA BØDTKER. Første hefte. Karsporeplanter og bartrær. 64 sider, 67 figurer, 8°. Oslo (H. Aschehoug & Co.) 1944. Kr. 2,40.

Med dette hefte startes et bredt anlagt billedverk til »Norsk Flora« som vi hilser med glede. For første gang får vi et omfattende illustrasjonsmateriale av vår flora basert på norske levende eksemplarer. Frøken Bødtkers tegninger er delikate, og alle er de utført med sannhetskjærlighet og omhu for detaljene, samtidig som det karakteristiske ved helhetsbildet er kommet godt frem. Reproduksjonen er særlig vellykket i de tilfelle hvor reduksjonen har vært forholdsvis stor. Det er en sann fornøyelse å blade gjennom heftet, og vi gleder oss samtidig til det som fremtiden vil bringe.

Det er også meget gledelig at der er gjort de forandringer i den latinske nomenklatur som de internasjonale nomenklaturregler foreskriver. Likeledes er det en stor fordel i et standardverk som dette at de latinske navn står foran de norske.

Av korrigende bemerkninger til teksten er der bare noen få, og ingen av større betydning. Under *Juniperus communis* var. *montana* Ait. står »Tidligere kalt var. *nana* (Willd.) Loud.« Aitons navn er imidlertid eldre (1789) enn Loudons (1838). På plansjen av *Picea excelsa* står *b* på tegningen av kongleskjell av **obovata*, skal være *h*. I teksten til samme plansje mangler autornavn til f. *recurvata*. Det finnes imidlertid i registret. Fremdeles i samme tekst står var. *fennica* Reg., mens autornavnet i registret er forkortet Rgl. Mer påfallende er det dog at det under plansjen av *Blechnum Spicant* står Roth som autor mens Sm. er angitt i registret. Det første er vel korrekt. Under *Cystopteris fragilis* står (Sim.), menmannens navn er ikke lengere. Registrert er ikke helt ensartet. Der står f. eks. Stri kråkefot under S, mens Stift brasmebras står under B. Forøvrig vakler kråkefotnavnene: i tekstbindet (1940) står Myk kråkefot og Stri kråkefot; i skoleutgaven (1941) står Myk-kråkefot og Stri-kråkefot; i illustrasjonsbindet er forfatteren gått tilbake til det første alternativ i figurforklaringen, men i registret har han inngått et kompromiss med seg selv: Myk-kråkefot og Stri kråkefot!

Men dette er jo bare småtterier. Vi har all grunn til å være professor Nordhagen og frøken Bødtker takknemlige for det løft de har tatt, og vi har lov til å se med store forventninger til de kommende hefter.

Erling Christophersen.

O. A. HOFFSTAD: Norsk flora. Niende utgave med 1140 bilder. 464 sider, 8°. Oslo (H. Aschehoug & Co.) 1944. Kr. 10,08 innb.

Denne siste utgaven av Hoffstads kjente flora presenterer seg i en meget tiltalende form, både hva innhold og utstyr angår. Det er en bok på 464 sider, men av et så beskjedent format at den har karakteren av en ekskursjonsflora. Den kan uten for store betenkigheter tas med både på kortere og lengre turer. Ikke desto mindre er floraen temmelig fullstendig og den er illustrert med ikke mindre enn 1140 bilder, så en meget stor del av våre viltvoksende planter er gjengitt. Bildene er små, men gode og vil være til meget god støtte under bestemmelser, først og fremst for den som skal ta fatt på botanisering uten særlige forkunnskaper. Foruten de viltvoksende planter er det også tatt med enkelte dyrkete, f. eks. tobakksortene.

Språkdrakten er, som rimelig kan være, noe gammelmodig, selv om rettskrivningen er moderne. De uklare betegnelsene enbo og tvebo

burde i likhet med hva det er gjort i en rekke nyere lærebøker i botanikk være erstattet med sambu og særbu. Hoffstad tok opp de fleste av de navn som Lid og Nordhagen bruker i sine norske floraer, men har holdt på en del gamle. Han kaller f. eks. *Potamogeton* for vannaks, mens Lid-Nordhagen's tjønnaks utvilsomt er bedre. Andre eksempler kunne nevnes. Norske navn under illustrasjonene ville også være å foretrekke fremfor de latinske som er brukt her.

Disse småting sjenerer imidlertid ikke ved bruken av floraen, og den kan anbefales på det varmeste. Den skulle egne seg utmerket for hagebruks-, landbruks-, og skogskoler og for særlig interesserte elever i den høgre skole, mens den til vanlig skolebruk vel er noe for stor. Så lenge fordringene til florakunnskap i skolen er så sørgetlig små som nå, vil en mindre flora være på sin plass til det bruk. Lærere som underviser i botanikk uten å ha særlige solide florakunnskaper, vil ha stor hjelp av denne floraen hvis de vil supplere sine kunnskaper. Den har både gode bestemmelsesnøkler og illustrasjoner til støtte ved bestemmelsen, og de korte artsbeskrivelsene er da i de fleste tilfelle tilstrekkelige. I vanskeligere tilfelle får en ty til de utmerkete større floraer som vi har fått i de siste årene.

Dr. Erling Christophersen har på en utmerket måte varetatt utgivelsen av floraen etter forfatterens død. Trykkfeilene, som virket så sjenerende i forrige utgave, er nå på få unntagelser nær unngått.

Trygve Braarud.

JOHANNES LID: Norsk flora. Med teikningar av DAGNY TANDE LID.

VIII + 637 sider, 361 figurer, 8°. Oslo (Det Norske Samlaget) 1944. Kr. 23,52.

Ekteparet Lids flora, som vi nå lenge har gått og gledd oss til, har ikke skuffet våre forventninger. Det er et imponerende arbeide som her er lagt frem, både hvad tekst og illustrasjoner angår. Floraen inneholder alle norske viltvoksende arter (med unntagelse av *Hieracium* som dog er fyldig representert ved 229 arter) samt de fleste forvillte hageplanter, og av innførte ugress er alle tatt med som har vært funnet mere enn én gang. Der er bilder av 1732 arter og dessuten en del hybrider.

Bildene er delvis habitustegninger av hele planten, dels detalj-tegninger av karakteristiske deler. Det er en sann fornøyelse å blade gjennom boka og se disse elegante nye tegningene. De er alle utført med en sikker pedagogisk sans, klare og treffende. Særlig er *Carex*-tegningene en flott differentialdiagnostisk prestasjon. Den markerte konturstrek er en stor fordel i »bestemmelsestegninger« av denne type, dog er den kanskje unødvendig sterkt i enkelte tilfeller.

Plantebeskrivelsene er konsise og greie og nøklene er gode. Utbredelsen er nøyne anført: for sjeldnere arter er alle herredener oppgitt,

og for de mindre sjeldne alle herreder utenfor hovedutbredelsesområdet. Den latinske nomenklatur er i overensstemmelse med de internasjonale regler, dog med den unntagelse at der ikke er brukt store forbokstaver for artsnavn som er dannet av slektsnavn. Det norske navneverket er utarbeidet sammen med professor Rolf Nordhagen, og betegner et stort fremskritt fra våre tidligere floraer. Det er også meget gledelig å se hvor nær språkdrakten ligger opp til riksmålsnavnene i Nordhagens flora. En stikkprøve på fire større familier med tilsammen 240 arter viste at 81 % av navnene var helt like, 10 % var like men med forskjellig skrivemåte, mens bare 9 % av navnene var forskjellige. En hel del av disse siste var dog ikke anderledes forskjellige enn at betegnelsen »vanlig« forekom i Nordhagens flora mens denne var sløyfet i Lids flora som ikke har norske slektsnavn. Disse tall forekommer meg meget oppmuntrende.

Forfatteren har også vist et klokt omdømme i valget av fagord. De mest utrerte nynorske former er ikke tatt opp, til fordel for former som det kan være håb om å bli enige om. En av de få unntagelser er kumar for rakle. Det kan dog være at forfatteren her ikke har hatt anledning til å ta den endelige avgjørelse. I skrivemåten av Oppland fylke og Oppdal herred er forfatteren forut for sin tid.

Registrene fyller 63 sider og er gode og omfattende. Foruten et fullstendig register over norske navn finns et register over latinske slektsnavn, samt en forklaring av de latinske artsnavn. Dessuten finns et register över autornavn med biografiske data, samt en alfabetisk lista över herreder med angivelse av fylke, och et fylkeskart. Mere kan man kanskje ikke ønske seg — det måtte da være en forklaring av fagord.

Trykkfeilene er meget sparsomme. Jeg har bare oppdaget to, som dessuten ikke er meningsforstyrrende.

Erling Christophersen.

Gave fra Trøndelagsavdelingen.

Foreningen har mottatt fra Trøndelagsavdelingens medlemmer en gave på 831 kroner som bidrag til utgivelsen av »Blyttia«. Styret takker på det hjerteligste for denne store gave, som viser offervilje og en energisk innsats for å støtte styret og redaksjonskomiteen i deres bestrebeler for å skape et rikere botanisk liv i landet.

Meddelelse om ekskursjoner høsten 1944.

Torsdag 24. august ettermiddagsekskursjon. Fremmøte på Skøyen trikkeholdeplass kl. 17.

Søndag 3. september i Nordmarka. Fremmøte på Frognersteteren st. kl. 10. Lengere tur.

Søndag 10. september sopptur. Fremmøte på Oslo Ø (lokaltog Oslo—Ski) kl. 9.

Søndag 24. september til Lillestrøm. Tog fra Oslo Ø kl. 9²⁰.

Trykt 14. juli 1944.

NORSKE MEDICINPLANTER

Av dr. Erling Christophersen

Denne lille bog yder en fortrinlig elementær vejledning for hver den, som agter at indsamle medicinalvæxter. Den velskrevne text giver kortfattet og præcist, uden at virke tør, de oplysninger som er fornødne, når man uden specielle forudsætninger vil påbegynde indsamling af drogeplanter. Den giver ligefrem læseren lyst til at prøve.

S. Vendel, Stockholm.

Nordisk Medicin. Nr. 17, 1944.

De Illustrationer, hvortil Plantebeskrivelsen i dette Afsnit støtter sig, er udført med en meget smuk, ren Streg og sikker Teknik.

Fru Tande-Lid's Evne til med Pennen at gengive både Overfladens stoflige og Formens Ejendommeligheder er beundringsværdig og Kompositionen meget tiltalende. I sin Beskedenhed Miniaturekunst af Rang.

Bogen slutter med en Forklaring af de botaniske Fagudtryk og et Register over Planter og Droger.

J. Harbou.

Medlemsblad for Den danske Dyrlægeforening. Nr. 9, 1944.

Illustrert. Pris kr. 5,72.

A S C H E H O U G

HOS ALLE BOKHANDLERE FÅES:

K. O. BJØRLYKKE:

NORSKE PLANTER

En skoleflora med 360 billeder og en kortfattet plantelære. Åttende utgave. Kr. 4,26

LITEN SKOLEFLORA

med 314 billeder. Kr. 2,24.

ERLING CHRISTOPHERSEN:

BLOMSTER FRA FJORD OG FJELL

Med 16 plansjer i 4 farver efter akvareller av Maria Vigeland.

Kr. 3,36, innb. kr. 4,26.

A. W. BRØGGRERS BOKTRYKKERIS FORLAG - OSLO

A. W. BRØGGER S BOKTRYKKERI A/S